

Κατευθυνόμενη, η Άμεση και Διαθεματική προσέγγιση της διδακτικής διαδικασίας.

Βασικές και σταθερές διδακτικές αρχές ανεξάρτητα του εφαρμοζόμενου διδακτικού μοντέλου

Α' Μέρος

Η κατευθυνόμενη ή άμεση διδασκαλία

- Η κατευθυνόμενη ή άμεση διδασκαλία είναι η κλασική διδακτική πρακτική την οποία όλοι λίγο πολύ γνωρίζουμε κυρίως διαμέσου της εμπειρίας.
- Χρησιμοποιείται από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα και στηρίζεται επιστημονικά σε μοντέλα της μιχεβιοριστικής σχολής των θεωριών μάθησης.
- Είναι δασκαλοκεντρική, δηλαδή πρόκειται για διαδικασία κατά την οποία ο δάσκαλος παρουσιάζει το νέο διδακτικό αντικείμενο βήμα το βήμα, καθοδηγεί την εξάσκηση των μαθητών του σε όσα πριν λίγο δίδαξε. Εννοείται ότι ο δάσκαλος επιλέγει ή φαίνεται ότι επιλέγει την ύλη, τους στόχους και το ρυθμό διδασκαλίας.
- Έχει σαφή ακαδημαϊκό προσανατολισμό.
- Ανά διδακτική ενότητα καθορίζει συγκεκριμένους και σαφείς διδακτικούς στόχους και μέσα για την επίτευξή τους.
- Γνωστοποιεί στους μαθητές τους στόχους και την προς αφομοίωση ύλη (όταν εφαρμόζεται με σχετική συνέπεια).
- Προχωρά στη διάστιξη του σχολικού χρόνου σε ενότητες (επιμέρους βήματα) που υπακούουν σε συγκεκριμένο σχέδιο οργάνωσης και αλληλουχίας.
- Στηρίζεται σε εκτεταμένες μονολογικές παρουσιάσεις του δασκάλου που συνοδεύονται από ερωτήσεις οι οποίες είναι συνήθως και στην πλειοψηφία τους κλειστού τύπου και σκοπεύουν στον έλεγχο του βαθμού κατανόησης της προσφερόμενης ύλης στους μαθητές.
- Ο μονόλογος του δασκάλου (συνήθως εισαγωγικός και ερμηνευτικός) έχει συγκεκριμένη χρονική έκταση και συνοδεύεται από περιόδους άσκησης των μαθητών κατά την οποία επιδιώκεται υψηλός βαθμός επιτυχίας των μαθητών, δηλαδή μίμησης του τύπου και της δομής της σκέψης και των γνώσεων του δασκάλου.
- Συνήθως ακολουθεί το συνολικά το σχήμα: πληροφόρηση, επίδειξη παραδειγμάτων, καθοδήγηση κατά την εξάσκηση, επισήμανση δυσκολιών, ανατροφοδότηση, επανάληψη.
- Συνέπεια των παραπάνω (η οποία δεν τηρείται στα σχολικά συστήματα): Ο δάσκαλος προχωρά στην επόμενη ενότητα όταν οι μαθητές τους έχουν εμπεδώσει άριστα την προσφερθείσα ύλη και έχουν τη δυνατότητα να χειρίζονται με άνεση προβλήματα και ασκήσεις που διατυπώνονται έτσι ώστε να αποδεικνύουν την κατοχή της από τους μαθητές.
- Ψυχολογικά – παιδαγωγικά στηρίζεται και απαιτεί τη δημιουργία κλίματος αποδοχής της όλης διδακτικής διαδικασίας εκ μέρους των μαθητών, συγκεκριμένα εσωτερικά (ακαδημαϊκή επιτυχία) και εξωτερικά (βαθμολογία, συναγωνισμό) κίνητρα εκ μέρους των μαθητών και ενθάρρυνση και σταθερή παρακίνηση εκ μέρους του εκπαιδευτικού σε σχέση με μακροπρόθεσμους ακαδημαϊκούς στόχους (καριέρα) μαθητών.

Β' Μέρος

Η κλασική δομή της κατευθυνόμενης ή άμεσης διδασκαλίας (μοντέλο Joyce- Well).

Προσανατολισμός

- Επανάληψη Προηγούμενου
- Περιγραφή και καθορισμός διδακτικών στόχων
- Περιγραφή και καθορισμός διδακτικών διαδικασιών

Παρουσίαση μαθήματος

- Προσφορά – επίδειξη νέας έννοιας / δεξιότητας
- Οπτικοποίηση νέου μαθήματος
- Έλεγχος βαθμός κατανόησης από τους μαθητές

Καθοδηγημένη ομαδική εργασία

- Η ομάδα των μαθητών επεξεργάζεται με τη βοήθεια του δασκάλου το νέο αντικείμενο
- Οι μαθητές απαντούν στις κλειστές και μερικώς ανοιχτές ερωτήσεις του δασκάλου (έλεγχος κατανόησης)
- Επανατροφοδότηση μαθητών με σωστές απαντήσεις – επανορθωτική διδασκαλία
- Παρουσίαση από το δάσκαλο μιας σχηματοποιημένης μορφής του μαθήματος

Καθοδηγημένη ατομική εξάσκηση

- Οι μαθητές εργάζονται εξοικονομημένα χωρίς τη βοήθεια του δασκάλου
- Ο δάσκαλος τριγυρνάει στην τάξη και βοηθά εξοικονομημένα τους μαθητές προσφέροντας αναγκαία καθοδήγηση
- Ανατροφοδότηση διαμέσου επαίνων
- Παραπομπή μαθητών από δάσκαλο σε σχηματοποιημένη παρουσίαση μαθήματος

Ανεξάρτητη ατομική εξάσκηση

- Ανεξάρτητη εξάσκηση μαθητών στο σπίτι και σπανιότερα στο σχολείο
- Αξιολόγηση της εργασίας τους εκ μέρους του εκπαιδευτικού και ανατροφοδότηση μαθητή μετά από συγκεκριμένο χρονικό διάστημα
- Ανεξάρτητες ασκήσεις συνεχίζονται για μεγάλο χρονικό διάστημα (τακτικές επαναλήψεις)

Γ' Μέρος

Κριτική προσέγγιση του μοντέλου της κατευθυνόμενης διδασκαλίας

Θετικά

1. Υψηλά ακαδημαϊκές επιδόσεις σε σαφώς προσδιορισμένα διδακτικά αντικείμενα όπως η ανάγνωση και κατανόηση κειμένων, οι μαθηματικές έννοιες και η επίλυση συγκεκριμένου τύπου προβλημάτων
2. Κινητοποίηση δασκάλου με συγκεκριμένο τρόπο εργασίας, πίστη στο ρόλο (ακαδημαϊκό) του σχολείου.
3. Λειτουργικό, ελαχιστοποιεί προβλήματα οργάνωσης και προσφοράς της διδασκείας ύλης, αφού προσανατολίζει την όλη διδακτική και παιδευτική διαδικασία σε καθαρά ακαδημαϊκό περιεχόμενο.

Αρνητικά

1. Μεγάλες επιφυλάξεις για το αν η μάθηση μεταφέρεται σε άλλους τομείς.
2. Επιφυλάξεις για το εύρος της αποτελεσματικότητας της καθοδηγούμενης διδασκαλίας, καθώς και για την καταλληλότητά της ως μεθόδου σε σύνθετους και υψηλών απαιτήσεων διδακτικούς στόχους.
3. Κατάλληλη μόνο για μικρούς σε ηλικία μαθητές και για τη διδασκαλία των «βασικών». Επίσης θεωρείται ότι «ταιριάζει» περισσότερο σε μαθητές οι οποίοι κατάγονται από κοινωνικά στρώματα με χαμηλό κοινωνικό και μορφωτικό επίπεδο.
4. Αγνοεί κάθε μορφή αυτόνομης δημιουργικής μάθησης.
5. Περιορίζει το ρόλο του δασκάλου σε ένα καθαρά αναπαραγωγικό, μηχανιστικό πλαίσιο δράσης.
6. Αγνοεί τη δημιουργικότητα και τις επιθυμίες των μαθητών.
7. Αγνοεί τις σύγχρονες ανάγκες εξελιγμένων μεταβιομηχανικών κοινωνιών σχετικά με τις ικανότητες που οφείλουν να αναπτύσσουν οι σημερινοί μαθητές και αυριανοί εργαζόμενοι διαμέσου του σχολικού συστήματος (συνεργατικότητα, ομαδική εργασία, κατανόηση του «άλλου», διεπιστημονικότητα, καινοτομικές δράσεις).

Δ΄ Μέρος

Βασικές και σταθερές διδακτικές αρχές ανεξάρτητα μοντέλου διδασκαλίας

Αποτελούν εσωτερικά κριτήρια (Δ. Λιαντίνης) και ελάχιστα προαπαιτούμενα για ό,τι γνωρίζουμε και ορίζουμε, έως σήμερα, ως «σωστή» διδασκαλία
Είναι οι εξής:

1. Αρχή της υλικής επάρκειας

Ο δάσκαλος γνωρίζει το αντικείμενο ή τα αντικείμενα που είναι επιφορτισμένος να διδάξει, εμβάθννει με συνεχή ενασχόληση και επιστημονική μελέτη σε αυτά και διευρύνει συνεχώς τον ορίζοντα των γνώσεων του, χωρίς να περιορίζεται σε γνώσεις που σχετίζονται αποκλειστικά σε αυτά.

2. Αρχή της συνολικότητας (ολική θεώρηση των όντων)

Η διδασκαλία αποτελεί ένα σύνολο. Ο δάσκαλος πριν προχωρήσει στην ενασχόλησή και επεξεργασία των μερών του προσφέρει στους μαθητές του εικόνα του συνόλου (περιληπτική ματιά). Ακόμα και κατά τη διάρκεια της επιμέρους ενασχόληση συνδέουμε το μερικό με το ολικό με ευσύνοπτο τρόπο (μορφολογική ψυχολογία).

3. Αρχή της εποπτείας

Επισημάνθηκε από τον Πεσταλότσι. Πρόκειται για την επαφή του μαθητή με τα πράγματα και την παρατήρησή τους από τον ίδιο (αρχαϊκή κατανόηση = απλή και πρωτόγονη, ασφαλή και πρώτη). Βασικότερο εποπτικό μέσα ο πίνακας και η κιμωλία. Η εποπτεία δεν περιορίζεται αποκλειστικά στην αισθητηριακή αντίληψη. Επεκτείνεται στις νοητικές εποπτείες (έννοιες, αξίες, ιδέες, πρότυπα). Για παράδειγμα: ο Οδυσσέας ως μορφή πλάνητα, η Ελένη ως το αιώνιο θήλυ, η ιδέα της αίσθησης δικαιοσύνης της πόλης (θεσμών) VS του ανθρώπου ως άτομο (αρχαία τραγωδία) κ.α.

4. Αρχή της βιωματικότητας

Αποτελεί μετεγγραφή στην νεοελληνική γλώσσα της γερμανικής λέξης Erlebnis (Γουλιέλμος Ντιλτάι). Σημαίνει παρουσία και λειτουργία στη διδακτική πράξη αυτών που έχει «ζήσει» ο δάσκαλος, ως πνευματικά ιζήματα – μνήμες που έχουν προέλθει από εμπειρίες, παθήματα, πράξεις αλλά και πνευματικές αναζητήσεις του ίδιου που τον διαμόρφωσαν ως πρόσωπο και ήθος. Διαμέσου αυτής της αρχή ο δάσκαλος «γεννά» πνευματικά τους μαθητές του. Προϋποθέτει τη χρήση του συνόλου των λοιπών διδακτικών αρχών και τις υπερβαίνει. Προϋποθέτει πλούσιο ψυχικό και πνευματικό κόσμο δασκάλου, λεπτή καλλιέργεια, απάρνηση της ποπ κουλτούρας αλλά και ηθικές κατηγορίες όπως: στέρεο ήθος, ευθύτητα και ειλικρίνεια δυνατότητα έκθεσης.

5. Αρχή της αυτενέργειας

Συνδέεται με τα προτάγματα χειραφέτησης του ατόμου, απελευθέρωσης των κοινωνιών αλλά και της πορείας εξέλιξης της τεχνοεπιτήμης και των ηθικών διλημάτων που αυτή θέτει στην ανθρωπότητα. Αποσκοπεί στην κινητοποίηση των δυνάμεων του μαθητή (πνευματικών, ψυχικών και ηθικών) και στην ανάπτυξη της ερευνητικής, κριτικής και παρεμβατικής του ικανότητας. Προέκυψε ως αποτέλεσμα της κριτικής στο εβερτιανό σχολείο (δασκαλοκεντρικό μοντέλο) στις αρχές του 20^{ου} αιώνα (Dewey) και εφαρμόστηκε στην πράξη διαμέσου των διδακτικών και παιδαγωγικών μοντέλων του Σχολείου Εργασίας (παιδοκεντρικό μοντέλο). Σύμφωνα με αυτή οι μαθητές ορίζουν ή συν- ορίζουν το αντικείμενο της μάθησης, τη μέθοδο και το σκοπό της διδασκαλίας, άρα την καθιστούν ιδιαίτερα «αποδοτική» για τις ανάγκες τους, ενώ ο δάσκαλος από επόπτης και βηματοδότης μετατρέπεται σε παρατηρητή και συντονιστή της όλης διδακτικής διαδικασίας. Παρουσιάζεται ως αυθόρμητη και κατευθυνόμενη αυτενέργεια (project).

6. Αρχή της αποδοτικότητας

Ορίστηκε από τον Claparede, αφορά αποκλειστικά το δάσκαλο και περιγράφει τη δική του απόδοση. Εννοεί το σύνολο της διδακτικής του προσφοράς, το αποτέλεσμα των προσπαθειών του, έχοντας κέντρο τον αυτοέλεγχο και την αυτοεκτίμηση του δυναμικού του. Εμπεριέχεται στην έννοια της επαγγελματικής του αυτογνωσίας / αυτοβελτίωσης και μερικώς στην έννοια της επαγγελματικής του ανάπτυξης. Κλειδί της όλης προσπάθειας είναι ο συνεχής διάλογος του εκπαιδευτικού με τον εαυτό του σχετικά με το έργο, επάγγελμα και αποστολή του, καθώς και τις όψεις εκείνες που εφάπτονται ή τέμνουν την προσωπικότητά του ως σύνολο. Διαμέσου αυτής εκτιμά τις ελλείψεις του, τα σφάλματά του, τις ικανότητες και δυνατότητές του, το ταλέντο του ή την απουσία ταλέντου και την ανάγκη ανάπτυξης άλλων ικανοτήτων ως υποκατάστασή του. Προϋποθέτει την κατάφαση για το επάγγελμα και σε ένα άλλο επίπεδο τον ενθουσιασμό (χωρίς «παιδαγωγίζουσες» φιοριτούρες).

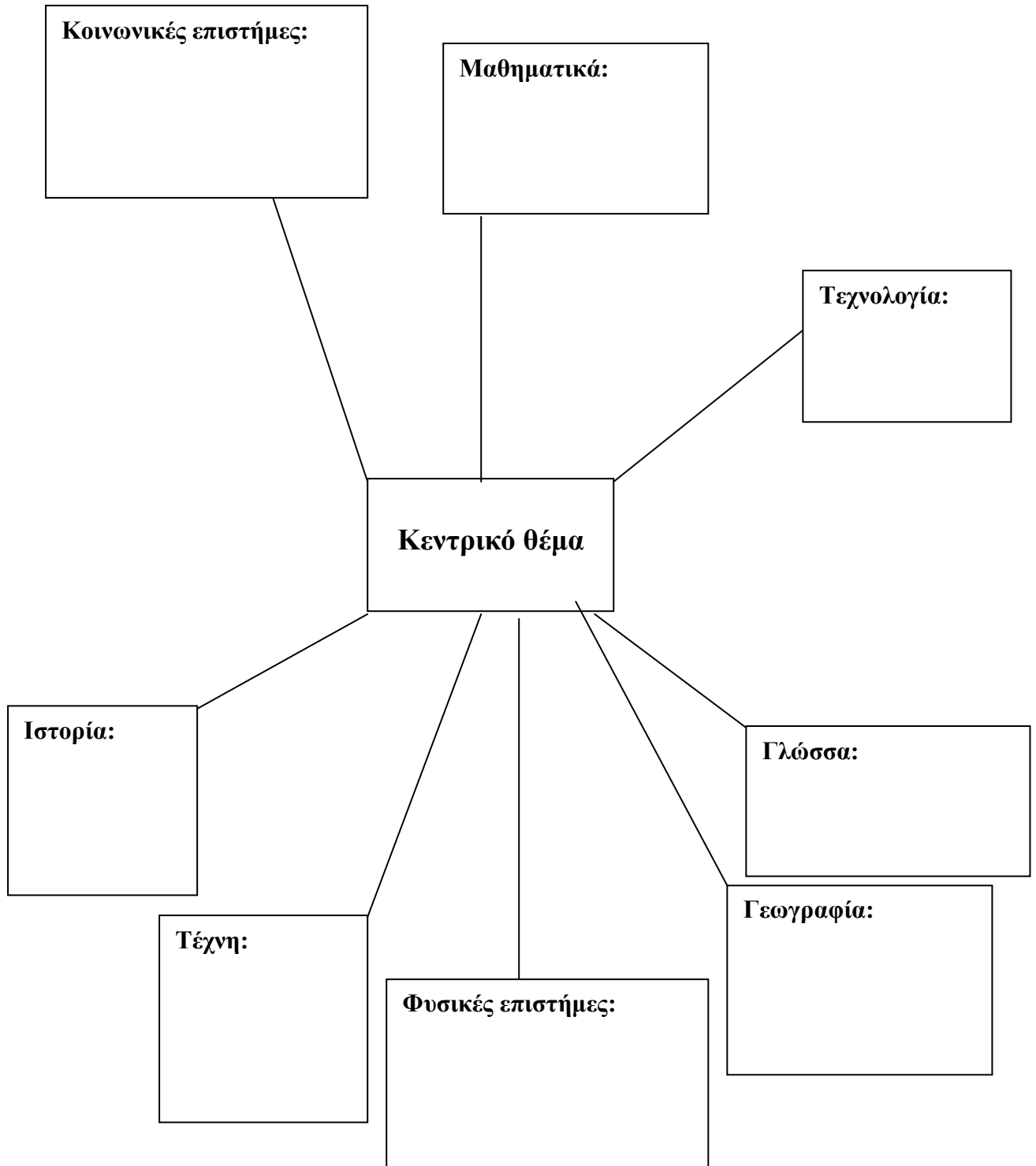
«Τι δε έρρεξα; Τι δε μοι δέον ουκ ετελέσθη;»

Ε' Μέρος
Διαθεματική προσέγγιση

Μνημόνιο Σχεδίου Εργασίας

Σχολείο	
Τάξη	
Εκπαιδευτικός -συνεργάτες	
Αριθμός μαθητών	
Σχολικό έτος	
Διάρκεια	
Θέμα	
Χώροι εκτέλεσης	
Υλικά	
Σκοπός και Στόχοι	
Μεθοδολογία - Δραστηριότητες	
Ενδεικτικές ερωτήσεις εκκίνησης	
Αναμενόμενα αποτελέσματα –συμπεράσματα	
Ενδεικτική βιβλιογραφία (αν υπάρχει)	

Σχέδιο Εξακτίωσης ανά μάθημα

ΜΝΗΜΟΝΙΟ ΣΧΕΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (Παραδείγματα)

Σχολείο : 23^ο Δημοτικό Σχολείο Πειραιά

Τάξη : Δ'

Εκπαιδευτικός – Συνεργάτης : κ. Ζαράνη Μαρία

Αριθμός μαθητών : 21

Σχολικό έτος : 2003-04

Διάρκεια : 36 δίωρα

Θέμα : Η συνοικία μας, το Χατζηκυριάκειο

Χώροι εκτέλεσης : α) Η αίθουσα διδασκαλίας της Δ' Τάξης

β) Οι γειτονιές της συνοικίας μας (πλατείες, παιδική χαρά, δρόμοι, καταστήματα, κτίρια, λιμάνι)

γ) Το Χατζηκυριάκειο Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας

δ) Η Σχολή Ναυτικών Δοκίμων, η Σχολή Λιμενοφυλάκων

ε) Ο ιερός ναός της Ζωοδόχου Πηγής

στ) Η Δημοτική Βιβλιοθήκη Χατζηκυριακείου

ζ) Η ακτή Ξαβερίου στο λιμάνι του Πειραιά

Υλικά : Εγκυκλοπαίδειες σχολείου, βιβλία, σχολικοί χάρτες, σχεδιαγράμματα περιοχής, φωτογραφική μηχανή, μαγνητόφωνο, διαδίκτυο, καρτ-ποστάλ, έντυπο υλικό Λιμενικού σώματος, μαθητολόγιο και Γενικός Έλεγχος του Σχολείου.

Σκοπός και στόχοι :

Σκοπός : α) **Γνωσιακός** : Η γνωριμία και η βαθύτερη μελέτη της συνοικίας των μαθητών.

β) **Διαδικαστικός** :

- Οι μαθητές να αναπτύξουν δεξιότητες στη συλλογή και επεξεργασία δεδομένων.

- Να αναπτύξουν δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας.

γ) **Αξιακός** :

- Να καλλιεργήσουν συναισθηματικούς δεσμούς με τη συνοικία τους.

- Οι μαθητές να αναπτύξουν στάσεις σεβασμού προς το περιβάλλον.

Στόχοι : α) Οι μαθητές να γνωρίσουν τη γεωγραφική θέση, την ιστορική εξέλιξη και τη σημερινή διαμόρφωση της συνοικίας τους (τον περιβάλλοντα χώρο).

β) Να γνωρίσουν την κοινωνική ζωή, τα κοινωνικά καθώς και τα περιβαλλοντικά προβλήματα των κατοίκων.

γ) Να διευρύνουν τους γνωστικούς τους ορίζοντες αντλώντας γνώσεις μέσα από την έρευνα.

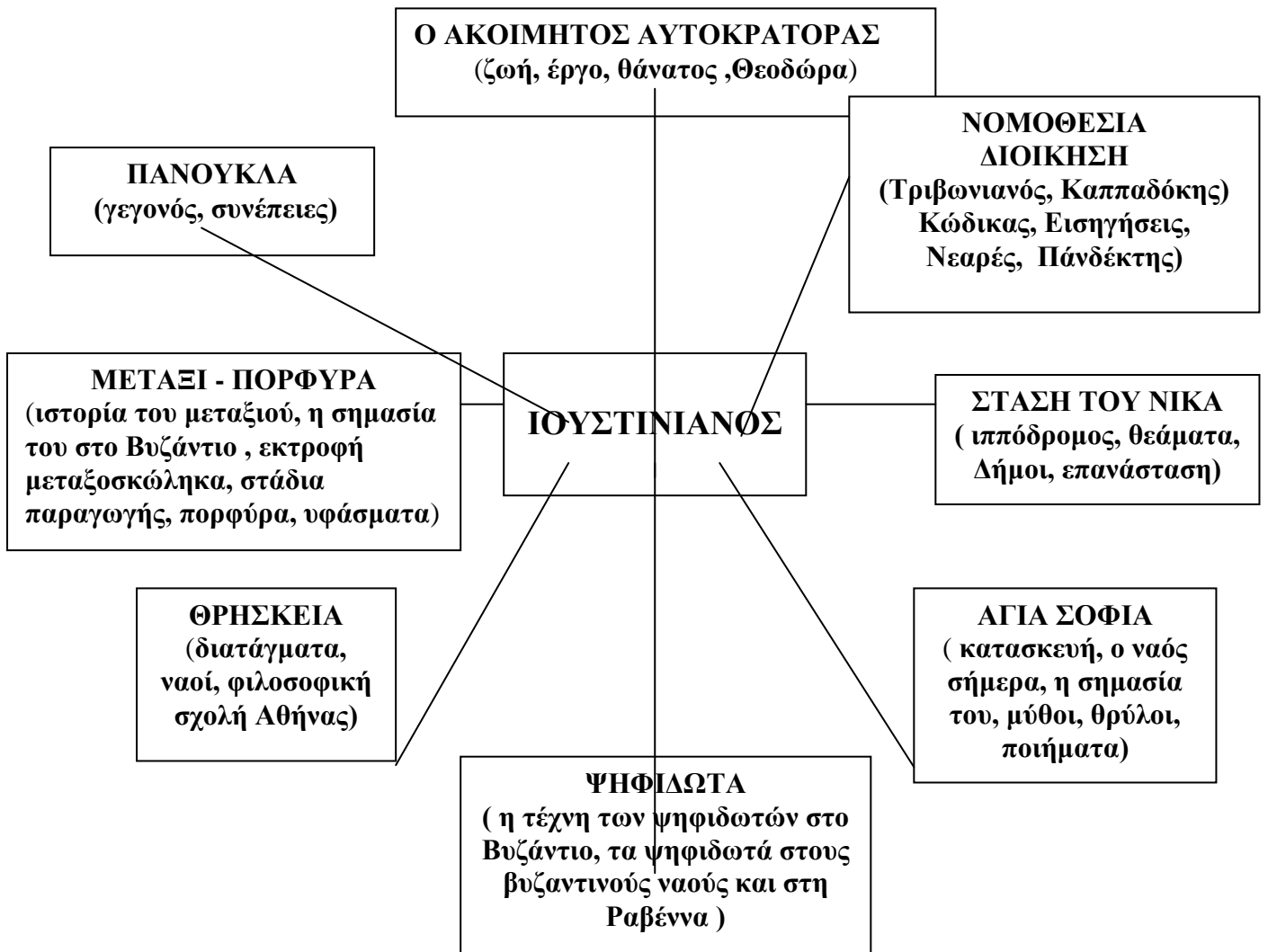
δ) Να εξασκηθούν στις διαδικασίες ενεργητικής ακρόασης, ομιλίας, συζήτησης και μετάδοσης των γνώσεων που αποκτήθηκαν.

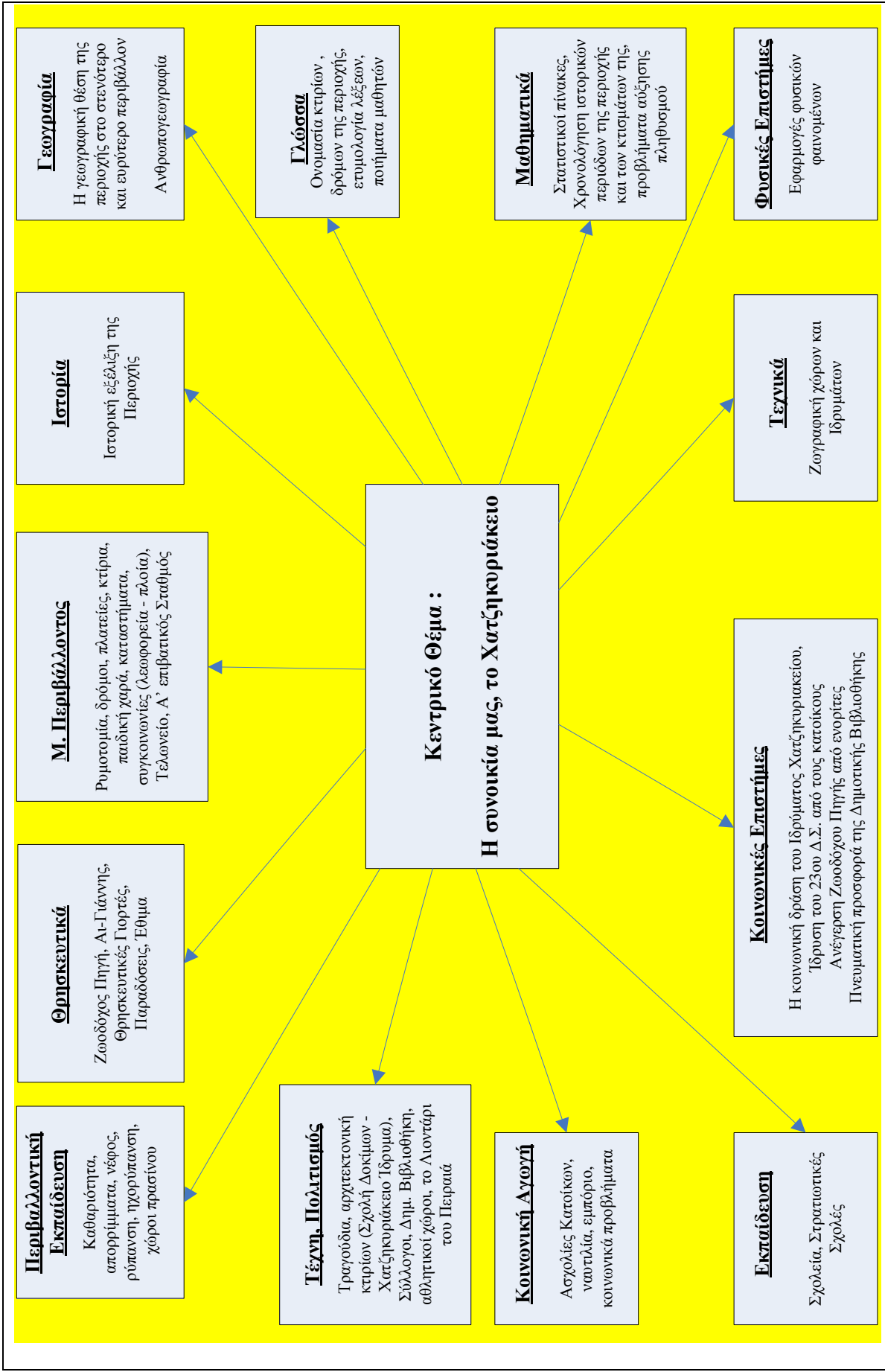
Μνημόνιο Σχεδίου Εργασίας

Σχολείο	33 ^ο Δ. Σχ. Πειραιά
Τάξη	Ε1
Εκπαιδευτικός -συνεργάτες	Τσιγλή Αικατερίνη
Αριθμός μαθητών	21
Σχολικό έτος	2003-2004
Διάρκεια	19 ώρες
Θέμα	Ο Ιουστινιανός και το έργο του
Χώροι εκτέλεσης	Η αίθουσα της τάξης και η αίθουσα πολυμέσων
Υλικά	Βιντεοκασέτα με θέμα το έργο του Ιουστινιανού και τα ψηφιδωτά της Ραβέννα , φωτογραφίες και εικόνες σχετικές με όλα τα θέματα που επεξεργαστήκαμε (από εγκυκλοπαιδείες και το διαδίκτυο), πηλός και όσπρια για την κατασκευή ψηφιδωτού, κοχύλια πορφύρας, κουκούλια μεταξοσκώληκα, μεταξωτές κλωστές, χαρτιά γκοφρέ για το θεατρικό παιχνίδι
Σκοπός και Στόχοι	<p>Σκοπός : Να γνωρίσουν καλύτερα μια σπουδαία ιστορική περίοδο του Βυζαντίου, να κατανοήσουν πώς ένα κράτος προοδεύει και ευημερεί (με αλλαγές στην πολιτική, τη διοίκηση, τη νομοθεσία, την οικονομία, την κοινωνία , τη θρησκεία) και να συνειδητοποιήσουν το ρόλο μιας ισχυρής προσωπικότητας, όπως ο Ιουστινιανός ,στην ανάπτυξη ενός κράτους.</p> <p>Στόχοι:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Ανάπτυξη ομαδικότητας και συνεργατικότητας (κοινωνικός στόχος) ➤ Κατανόηση του τρόπου οργάνωσης και επεξεργασίας πληροφοριών (απόκτηση δεξιοτήτων : α) γνωστικών: ακρόαση, ανάγνωση, γραφή, β) μεθοδολογικών : αναζήτηση, ταξινόμηση, παρουσίαση) ➤ Γνωριμία με τα γεγονότα που σημάδεψαν τη βασιλεία του Ιουστινιανού, τις συνέπειές τους στη Βυζαντινή αυτοκρατορία και απόκτηση συμπληρωματικών γνώσεων σχετικών με τα γεγονότα αυτά. (γνωστικός στόχος : γνώση, ανάλυση, σύνθεση, αξιολόγηση) ➤ Γνωριμία με τη Βυζαντινή τέχνη, κατανόηση της σημασίας των έργων τέχνης και ευαισθητοποίηση στη διαφύλαξη της ιστορικής μας κληρονομιάς (δημιουργία αξιών, στάσεων, συμπεριφορών)

Μεθοδολογία - Δραστηριότητες	<p>Ομαδική εργασία, ατομική εργασία, έρευνα</p> <p>Δραστηριότητες :</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Παρακολούθηση βιντεοκασέτας ➤ Εργασία στους υπολογιστές ➤ Συγκέντρωση, ταξινόμηση, καταγραφή και ανακοίνωση πληροφοριών ➤ Σκέφτομαι και γράφω ➤ Δραματοποίηση του σκέφτομαι και γράφω (θεατρικό παιχνίδι) ➤ Αναπαράσταση των Δήμων (χωρισμός της τάξης σε Πράσινους και Βένετους και διατύπωση αιτημάτων της εποχής εκείνης στον υπόδρομο). ➤ Αναπαράσταση σημερινών αθλητικών σωματείων και κομμάτων και διατύπωση αιτημάτων σήμερα. ➤ Κατασκευή ψηφιδωτού. ➤ Επίσκεψη στο Βοτανικό (εκτροφή μεταξοσκώληκα) ➤ Επίσκεψη στο Μουσείο Μπενάκη.
Ενδεικτικές ερωτήσεις εκκίνησης	<p>Οι ερωτήσεις διατυπώθηκαν από τα παιδιά.</p> <p>Πώς μπορούσε ο Ιουστινιανός να διοικήσει την τεράστια αυτοκρατορία;</p> <p>Τι ήταν οι Νεαρές;</p> <p>Σε ποια κατάσταση βρίσκεται σήμερα η Αγία Σοφία;</p> <p>Γιατί τα ρούχα του αυτοκράτορα αποκαλούνται «πορφυρά»;</p>
Αναμενόμενα αποτελέσματα – συμπεράσματα	<p>Παρουσιάστηκαν αντιδράσεις στο χωρισμό των ομάδων και υπήρξε μεγάλη δυσκολία στην επεξεργασία και την ταξινόμηση των πληροφοριών.</p> <p>Τα παιδιά ενθουσιάστηκαν με τον τρόπο που ανακάλυπταν τη γνώση, ιδιαίτερα μέσω του υπολογιστή και ικανοποιήθηκαν όταν συνειδητοποίησαν πόσες γνώσεις απέκτησαν. Κυρίως εντυπωσιάστηκαν όταν κατανόησαν ότι η πρόοδος και η ξεχωριστή ανάπτυξη αυτής της περιόδου ήταν σαν τη σύνθεση ενός παζλ, δηλαδή το ό,τι ο Ιουστινιανός φρόντισε να κάνει αλλαγές και βελτιώσεις σε κάποιους τομείς (διοίκηση, οικονομία, νομοθεσία, κοινωνία, τέχνη , θρησκεία) των οποίων η ανάπτυξη οδήγησε την αυτοκρατορία σε μεγάλη ακμή. Επίσης κατάλαβαν ότι οι αποφάσεις και οι ενέργειες ενός αυτοκράτορα και των συμβούλων του έχουν και θετικές και αρνητικές συνέπειες.</p>
Ενδεικτική βιβλιογραφία (αν υπάρχει)	<p>Ιστορία του Ελληνικού Έθνους</p> <p>Εγκυκλοπαίδεια Δομή</p> <p>Ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια Τομή 2000</p> <p>Παραδόσεις Κ. Πολίτη</p> <p>www.google.gr (Ιουστινιανός)</p>

Μεθοδολογία – Δραστηριότητες :

Πρώτη Φάση

Συλλογικός Προγραμματισμός

1. Καθορισμός θέματος με τη συνεργασία των μαθητών.
2. Ανάλυση θέματος σε επιμέρους ενότητες με πλαίσιο τα μαθητικά ενδιαφέροντα, όπως φαίνεται στην εξακτίνωση και σύνδεση με αντίστοιχα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος.
3. Καθορισμός δραστηριοτήτων και χωρισμός σε ομάδες. Συντονισμός ομάδων για την επεξεργασία κάθε ενότητας, για τη συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων με βάση την άμεση εποπτεία, την ερευνητική μορφή και ανακαλυπτική μέθοδο.
4. Στόχοι και δραστηριότητες.

1^η ενότητα : Γεωγραφία

Στόχοι : Να γνωρίσουν οι μαθητές τη θέση της συνοικίας στο στενότερο και ευρύτερο περιβάλλον και την προέλευση των κατοίκων αυτής.

Δραστηριότητες : α) Παρατήρηση της συνοικίας από γεωγραφική θέση (από ύψωμα). β) Εντοπισμός της στο χάρτη της Αττικής και της Ελλάδας.

2^η ενότητα : Ιστορία

Στόχοι : Η ιστορική εξέλιξη της περιοχής από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Η διαμόρφωση της συνοικίας στα νεότερα χρόνια.

Δραστηριότητες : α) Συλλογή πληροφοριών από ιστορικά βιβλία. β) Συλλογή πληροφοριών (μαρτυρίες) από ηλικιωμένους κατοίκους της περιοχής.

3^η ενότητα : Μελέτη Περιβάλλοντος

Στόχοι : Να γνωρίσουν οι μαθητές τη ρυμοτομία της συνοικίας, τους δρόμους, τις πλατείες, τα κτίρια, τα καταστήματα, την παιδική χαρά, τις συγκοινωνίες, το Τελωνείο.

Δραστηριότητες : α) Περιήγηση των μαθητών στη συνοικία, άμεση παρατήρηση και φωτογράφιση αυτής. β) Επίσκεψη στην ακτή Ξαβερίου και στην αφετηρία των λεωφορείων του συγκοινωνιακού δικτύου. γ) Επίσκεψη στην πλατεία «Το Λιοντάρι του Πειραιά».

4^η ενότητα : Γλώσσα

Στόχοι : Εμπλουτισμός λεξιλογίου των μαθητών. Ετυμολογική προέλευση λέξεων. Άσκηση των μαθητών στην ανάγνωση βιβλίων, ακρόαση ομιλητών, μετάδοση γνώσεων προφορικά και γραπτά.

Δραστηριότητες : α) Ετυμολογία λέξεων με ανάλυση. β) Ονοματολογία των δρόμων της συνοικίας. γ) Ανάγνωση βιβλίων. δ) Συγγραφή ποιημάτων.

5^η ενότητα : Μαθηματικά

Στόχοι : Καλλιέργεια μαθηματικής σκέψης, εξοικείωση των μαθητών στις μαθηματικές πράξεις με πολυψήφιους αριθμούς και εκμάθηση σύνταξης στατιστικών πινάκων.

Δραστηριότητες : α) Σύνταξη στατιστικών πινάκων. β) Χρονολόγηση ιστορικών περιόδων της περιοχής και των κτισμάτων της. γ) Προβλήματα με την αύξηση του πληθυσμού.

6^η ενότητα : Φυσικές Επιστήμες

Στόχοι : Εφαρμογές φυσικών φαινομένων.

Δραστηριότητες : α) Επίσκεψη στη Σχολή Λιμενοφυλάκων: παρατήρηση Ηλεκτρονικού Συνεργείου και ελέγχου θαλάσσιας κυκλοφορίας (V.T.I.M.S.) του λιμένος Πειραιά. β) Επίσκεψη στην αίθουσα «Τροπαίων» της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων και στο Μουσείο Ναυτικής Ιστορίας της Σχολής (εξέλιξη πλοίων).

7^η ενότητα : Κοινωνικές Επιστήμες

Στόχοι : Η κοινωνική και πνευματική προσφορά των Ιδρυμάτων της περιοχής.

Δραστηριότητες : α) Επίσκεψη στο Χατζηκυριάκειο Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας. β) Επίσκεψη στον ενοριακό ναό της Ζωοδόχου πηγής. γ) Επίσκεψη στη Δημοτική Βιβλιοθήκη.

8^η ενότητα : Εκπαίδευση

Στόχοι : Η γνωριμία των μαθητών με τα σχολεία και τις σχολές της περιοχής και η πνευματική τους προσφορά.

Δραστηριότητες : α) Έρευνα για την ίδρυση και πνευματική προσφορά του 23^{ου} Δημοτικού Σχολείου Πειραιά. β) Επίσκεψη στο 56^ο Δ.Σ.. γ) Επίσκεψη στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων (η στρατιωτική εκπαίδευση των Αξιωματικών του πολεμικού ναυτικού, η ιστορία, το έργο της Σχολής και η συμβολή του Πολεμικού Ναυτικού στους εθνικούς αγώνες). δ) Επίσκεψη στη Σχολή Λιμενοφυλάκων και ενημέρωση για την προσφορά του Λιμενικού Σώματος και την εκπαίδευση των Λιμενοφυλάκων.

9^η ενότητα : Κοινωνική Αγωγή

Στόχοι : Σύνθεση πληθυσμού, ασχολίες κατοίκων, κοινωνικά προβλήματα.

Δραστηριότητες : α) Έρευνα για τις κοινωνικές τάξεις του πληθυσμού. β) Καταγραφή επαγγελματών. γ) Αναγνώριση κοινωνικών προβλημάτων. δ) Η σημερινή σύνθεση του πληθυσμού μετά την εγκατάσταση οικονομικών μεταναστών.

10^η ενότητα : Τέχνη και Πολιτισμός

Στόχοι : Η γνωριμία των μαθητών με τις μορφές τέχνης που παρατηρούμε στη συνοικία μας. Η γνωριμία αυτών με πολιτιστικούς καθώς και αθλητικούς συλλόγους της περιοχής.

Δραστηριότητες : α) Συλλογή τραγουδιών. β) Παρατήρηση αρχιτεκτονικής κτιρίων (Σχολή Ναυτικών Δοκίμων, Χατζηκυριάκειο Ίδρυμα). γ) Τοπικοί αθλητικοί σύλλογοι. δ) Επίσκεψη στο κλειστό γυμναστήριο «Παναγιώτης Σαλπέας». ε) Επίσκεψη στα γραφεία αθλητικών σωματείων της συνοικίας (Ολυμπιακού, Εθνικού). στ) Επίσκεψη στην πλατεία «Το Λιοντάρι του Πειραιά». ζ) Συμμετοχή μαθητών σε αθλητικές καθώς και πολιτιστικές δραστηριότητες.

11^η ενότητα : Περιβαλλοντική εκπαίδευση

Στόχοι : Η ευαισθητοποίηση των μαθητών σε θέματα περιβάλλοντος.

Δραστηριότητες : Περιήγηση στην περιοχή και εντοπισμός προβλημάτων καθαριότητας, έλλειψης χώρων πρασίνου και αναψυχής, ηχορύπανσης.

12^η ενότητα : Θρησκευτικά

Στόχοι : Η ανάπτυξη και καλλιέργεια του θρησκευτικού συναισθήματος των μαθητών.

Δραστηριότητες : α) Επίσκεψη στον ενοριακό ναό. β) Σύνταξη ιστορικής μελέτης του ναού. γ) Συλλογή και ανάγνωση θρησκευτικών παραδόσεων και εθίμων. δ) Συμμετοχή σε θρησκευτικές γιορτές.

13^η ενότητα : Τεχνικά

Στόχοι : Η ανάπτυξη και καλλιέργεια καλλιτεχνικών δεξιοτήτων.

Δραστηριότητες : Ζωγραφική 23^{ου} Δ.Σ., Χατζηκυριάκειου Ίδρυματος, Σχολής Ναυτικών Δοκίμων, Ιερού Ναού και φωτογράφιση.

5. Καθορισμός κριτηρίων αξιολόγησης (έργου, διαδικασιών συνεργασίας).

Δεύτερη Φάση

Ενδο-ομαδικός Προγραμματισμός

6. Καθορισμός ενοτήτων του κεντρικού θέματος.
  6. Ενδοομαδικός επιμερισμός ενοτήτων.

Τρίτη Φάση

Συλλογική διεξαγωγή του έργου

8. Εργασία υποομάδων.
9. Συνοπτική συνεδρία ομάδας.
10. Παρουσίαση έργου υποομάδων.
11. Σύνθεση έργου υποομάδων.
12. Επιμέλεια συλλογικού έργου ομάδας.

Τέταρτη Φάση

Παρουσίαση του έργου των υποομάδων

13. Παρουσίαση συλλογικού έργου ομάδων στην τάξη. Συγγραφή βιβλίου με θέμα: «Η συνοικία μας, το Χατζηκυριάκειο».
14. Παρουσίαση του βιβλίου στους γονείς και σχετική συζήτηση.

Πέμπτη Φάση

Αξιολόγηση έργου και λειτουργικότητας των ομάδων

15. Ενδοομαδική αυτο-αξιολόγηση έργου και διαδικασίας.
16. Διομαδική αξιολόγηση έργου ομάδων έργου και διαδικασίας.

Ενδεικτικές ερωτήσεις εκκίνησης : Με ποιο θέμα θέλετε ν' ασχοληθούμε στην Ελεύθερη ζώνη; (Αναγραφή σε πίνακα, ομαδοποίηση θεμάτων, κεντρικό θέμα).

Αναμενόμενα αποτελέσματα - συμπεράσματα : Θετικά όσον αφορά την επίτευξη σκοπών και στόχων. Έντονο ενδιαφέρον μαθητών. Απαιτείται αυτενέργεια εκ μέρους μερικών μαθητών. Κάποιες δυσκολίες στη συγκέντρωση και σύνθεση των πληροφοριών.

Ενδεικτική βιβλιογραφία :

- 1) «Το λιμάνι του Πειραιά στη διαδρομή των αιώνων», Γ.Χατζημανωλάκη, Πειραιάς 1993
- 2) «1835-1985 Πειραιάς-Δήμος 150 χρόνια», Ζήνων-Φυσιολατρικός Σύνδεσμος Πειραιά
- 3) Πειραιάς-Τουριστικός Οδηγός Πειραιά, Δημοτική Επιχείρηση Προβολής και Επικοινωνίας Πειραιά
- 4) Πειραιάς-Πατριδογνωσία Γ! Δημοτικού, Εκδόσεις Νικόδημος
- 5) Το «Χατζηκυριάκειο»-Το χρονικό ενός Ιδρύματος, Γ.Χατζημανωλάκη, Πειραιάς 1998
- 6) Πειραιάς-Η θαλασσινή πύλη της Ελλάδας, Έκδοση Δ.Ε.Π.Ε.Π.
- 7) Πολεμικό Ναυτικό-Σχολή Ναυτικών Δοκίμων-Μουσείο Ιστορίας της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων
- 8) Σχολή Ναυτικών Δοκίμων-Έκδοση: Γραφείο Δημοσίων Σχέσεων
- 9) Έντυπο «Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας» - Διεύθυνση Προγραμματισμού Οργάνωσης και Εκπαίδευσης
- 10) «Οι δρόμοι του Πειραιά», ενημερωτικά φυλλάδια του Δήμου Πειραιά
- 11) «Τα οδωνυμικά του Χατζηκυριακείου»-Σχολική εργασία του 12^{ου} Γυμνασίου Πειραιά στα πλαίσια της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης
- 12) Διαδίκτυο: Πληροφορίες για το «Χατζηκυριάκειο Ίδρυμα», τη «Σχολή Ναυτικών Δοκίμων» (www.snd.edu.gr), χάρτης του συγκοινωνιακού δικτύου της περιοχής (www.oasa.gr)